

Uj Centaureák.

Neue Centaurea-Bastarde.

lata: }
 Von: } Wagner János (Arad).

(Egy táblával. — Mit einer Tafel.)

1. *Centaurea melanocephala* PANČ.

Centaurea alpina × *Fritschii* WAGN.

SYB. C. *stolensis* PANČ., C. *Richteriana* WAGN. Botani. Közlem. 1910. p. 66.

Évelő. — 1. m. magas. Alsó levelei szárnyasan összetettek, a felsők szárnyasan hasogatottak; a közös nyél vályús; a levélkéek vaskosak, bőrneműek, lándzsásak és kb. 7 cm. hosszúságúak, 1 cm. szélesek; szélük igen apró szemőlesszerű fogcskáktól érdes. Az egész növény többé-kevésbé pókhálós; lekopaszodó levelei simák, fényesek, vagy a visszájukon kissé érdesek. Szára kissé ágas. Fészke átlag 23 mm. h. és 18—20 mm. v. tojásalakú. Külső és középső pikkelyeiszélesek, tojásalakúak; esücsuk vagy felső részük szegélye fekete és többé-kevésbé rojtos, rövidebb v. hosszabb tövisben végződő. Virága amennyire a nagyon elvirított fészkekből megítélhető — lilás-liló színnel befutott sárga, vagy szennyes. Kaszatja $5\frac{1}{2}$ mm. h. kissé pelyhes; köldöke kissé szakállas, a hóbitája kb. ugyanakkora, halavány barnás-füstös.

A Stol-hegyen (Szerbiában) gyűjtötte PANČÉ.

Amikor a kolozsvári egyetem *Centaureit* átnéztem, találtam PANČÉ-tól a szerbiai Stol hegyen gyűjtött és *C. stolensis* néven közrebocsátott herbarium - példákat, amelyek

Perennis. Caulis — 1 m. altus. Folia inferiora simpliciter pinnata, caulina superiora pinnatifecta; rhachis canaliculata; segmenta coriacea, lanceolata, circiter — 7 cm. longa et — 1 cm. lata, margine saepe dentibus tubercularibus aspera. Tota planta ± arachnoideo-canescens; folia alvescentia laevia, nitida, vel in pagina inferiore setulis minimis aspera. Caulis parce ramosus. Capitula ovata, circa 23 mm. l. et 18—20 mm diam. Squamae involucri late ovatae, apice vel etiam margine superioris partis nigrae ± pectinato-lacerae, exteriores spinis parvis terminantur. Corollae — quantumvis e capitulis defloratis judicari potest — purpurascens — flavae, vel saltem sordidae. Achenia $5\frac{1}{2}$ mm. l., sparsim puberula, hilo barbata. Pappus fructui aequilongus, pallide fuscus.

In monte Stol (Serbia) legit PANČÉ.

Bei der Revision der Centauren der Universität zu Kolozsvár fand ich mehrere von einander sehr verschiedene Flockenblumen, welche PANČÉ am Berge Stol in Serbien sammelte

egymástól nagyon különböztek. Így feltűnt első sorban a mellékelt táblán bemutatott nagyfészű növény, mert egyesíti a *C. alpina* L. és *C. spinulosa* (bizonyára a *C. Fritschii*) jellegét. Minthogy PANČIĆ *Cent. stolensis*-ét csak NYMAN említi (Consp. p. 428 Nr. 118), még pedig mint a *C. orientalis* L. alakját, minthogy végre több oldalról arról értesítettek, hogy PANČIĆ *C. stolensis*-e a *C. triniaefolia* HEFFE. rokonságából való növény, melyet a szerző később *C. callescens* néven vett fel Flor. pr. Serb. című művébe, a *C. melanocephala* pedig vagy azonos a *C. atropurpurea*-val, vagy a *C. atropurpurea* — *C. Kotschyana* közé eső faj: én ezt a kolozsvári herbáriumban őrzött kiválóan érdekes növényt új fajvegyüléknek tartottam, melyet dr. RICHTER ALADÁR egyetemi tanár nevééről neveztem meg, hálám jeléül azon többoldalú támogatásért, melylyel a magyarországi *Centaureák* tanulmányozásakor munkámat támogatta.

Mikor közleményem DR. DEGEN ÁRPÁD úr kezébe került, neki rögtön az a gondolata támadt, hogy a *C. stolensis* PANČIĆ. PANČIĆ-nak JANKA VIKTOR-hoz írott és az ő tulajdonában lévő leveleinek a segítségével minden kétséget kizáró módon megfjthető.

A legnagyobb készséggel másolta le a levelek e kérdést megvilágító részét és az ő szíves közreműködésével, oly levelek birtokába jutottam, amelyek a kérdés végleges megoldását lehetővé tették.

und als *C. stolensis* verteilte. Besonders auffallend war eine grossköpfige Pflanze, welche die Eigenschaften der *C. alpina* L. mit denjenigen der *C. spinulosa* ROCH (resp. Fritschii Hay.) vereinigte. Weil aber die PANČIĆ-sche *C. stolensis* nur von NYMAN (Consp. p. 428 Nr. 118) und zwar als eine Unterart der *C. orientalis* L. erwähnt wird, und da man mir von mehreren Seiten mitgeteilt hat, dass *C. stolensis* PANČIĆ. zur Verwandtschaft der *C. triniaefolia* HEFFE. gehöre, welche der Autor später in seiner Fl. Pr. Serb. als *C. callescens* beschreibt, *C. melanocephala* aber endlich mit *C. atropurpurea* zusammenfalle, oder doch der *C. atropurpurea* — *C. Kotschyana* nahe stehe: hielt ich die in den Sammlungen der Universität zu Kolozsvár aufbewahrte Flockenblume für einen neuen Bastard, den ich aus Dankbarkeit gegenüber Prof. Dr. ALADÁR RICHTER in einem Vortrage *C. Richteriana* nannte.

Nun kam mein Manuskript in die Hände des Herrn Dr. A. v. DEGEN. DEGEN-S erster Gedanke war, dass *C. stolensis* PANČIĆ. aus PANČIĆ-S an V. v. JANKA gerichteten Briefen jedenfalls erklärbar sein wird.

Mit grösster Bereitwilligkeit copierte er mir die auf diese Frage bezüglichen Briefe und mit seiner Hilfe gelang es mir auch Urteile anderer Fachmänner zu benützen, auf Grund deren ich die *C. «stolensis»* Frage lösen konnte.

Ezen kiválóan érdekes levelekből közlöm a következő részeket, még pedig:

PANČIĆ-nak JANKA VIKTOR-hoz írott leveléből:

«Belgrad, 25. Aug. 1866 . . . An einem Grat, der sich vom Mali Stol zur alten Serbenveste Maglič ziemlich steil senkt, wurde vor vielen Jahren eine *Centaurea* völlig verblüht und auch ohne Früchte gefunden, die ich in meinem Verzeichnisse als *C. coriacea* anführte. Die Stelle wurde nun aufgesucht und die besagte *Centaurea* zwar schon etwas verblüht, aber reichlich fructificierend wieder aufgefunden. Sie gehört zur kleinen Gruppe der schwarzrot blühenden Flockenblumen und ist höchstwahrscheinlich die auch den russischen Botanikern wenig bekannte *C. rigidifolia* LED.

«B. 22. Jan. 1884 . . . Meine 2 Centaureen vom Stol sind in der serbischen Flora a. 1874 p. 442 n. 443 kurz beschrieben: die schwarzköpfige unter dem Namen *C. melanocephala*, die paniculata unter dem Namen *calrescens*. Von beiden schliesse ich hier ein Köpfchen bei . . .» Az itt említett *C. melanocephala* PANČ. fészke szintén meg van DR. DEGEN herbariumában és azonos a kolozsvári egyetem nagyfészkü stolensisének fészkevel.)

«B. 16. Sept. 1886 . . . Cent. melanocephala . . . wird sich wahrscheinlich als eine langlebige Schattenform der *C. atropurpurea* herausmausen.»

PANČIĆ ezen leveleiből kétségtelenül tűnik ki, hogy ő a Szerbia délnyugati részében fekvő Stol hegyen gyűjtött és eleinte *stolensis* néven szójjelküldött *Centaureáját* Fl. pr. Serb. című művében *C. melanocephala* néven ismertette. Miért tette ezt, erre vonatkozólag helyes magyarázatot adott KOŠANIN dr. DEGEN-hez címzett levelében:

Aus diesen höchst interessanten, für unsere Frage entscheidenden Briefen citiere ich folgende Stellen, und zwar aus den von PANČIĆ an V. von JANKA gerichteten Briefen:

Aus diesen Briefen ist es unstreitig ersichtlich, dass PANČIĆ die im Südwesten Serbiens am Berge Stol gesammelte und zuerst als *C. stolensis* verteilte Pflanze in seiner Fl. Pr. Serb. unter dem Namen *C. melanocephala* anführt. Warum er dies tat, erklärt KOŠANIN in einem an Dr. DEGEN gerichteten Briefe folgendermassen:

«Belgrad, 9. Februar 1911 . . . PANČIĆ hatte also den ersten Namen *C. stolensis* schon im Jahre 1874 aufgegeben und ich glaube, er hat das aus einem sehr wichtigen Grunde getan. In Serbien gibt es zwei Gebirge, welche den Namen Stol führen. Das eine liegt südlich von Donji Milanovae im Nordosten von Serbien, das zweite im Süden, in dem Kreise von Čačak, wo PANČIĆ seine *C. stolensis* entdeckt hatte. Somit würde der Name «*stolensis*» in Bezug auf den Standort der Art eigentlich störend wirken . . .»

A *Centaurea melanocephala* PANČ. általam megvizsgált természetes herbárium példának minden része a *Cent. alpina* L. és *Cent. Fritschii* HAY. jellegeit egyesíti. Ezért a kolozsvári példányt az első peretől fogva e két faj vegyülékének tartottam, de minthogy (bár nagyméretű) térképemeken csak a Szerbia északkeleti részében fekvő Stol hegyet találtam, ezen a területen pedig inkább a *C. spinulosa* ROCH. terem, utóbbi pedig a *C. Fritschii* rendkívüli közeli rokona, melynek Magyarországon a nyugati részében temérdek áthidaló alakja terem, az elsőt jelöltem meg a fajvegyülék egyik fő-faja gyanánt.

Hogy a *C. melanocephala* PANČ. a fent említett két faj közé sorolandó, és ezen fajok középalakja, ezt elismeri dr. HALÁCSY wieni orvos is, a dr. DEGEN-hez írott levelében:

«Eine gewisse Mittelstellung nimmt *C. stolensis* nach meinem Exemplare auch zwischen *C. alpina* und *C. spinulosa* ein, namentlich was die Blattform und die Hülschuppen betrifft. Allein ich würde nach dem Herbarexemplare nicht wagen selbe tatsächlich als diese Hybride zu erklären. Man müsste denn doch auch wissen, ob auf dem Stol beide mutmassliche Eltern vorkommen. *C. alpina* wird wenigstens von NYMAN mit ? für Serbien angeführt.»

Ebben a kérdésben megnyugtató azonban KOŠANIN-nak fent idézett levele:

«*Centaurea alpina* kommt ganz sicher in Serbien vor. Von PANČIĆ wurde sie einigemal auf Ogradjenica, aber immer nur auf dieser, gesammelt. Der Standort liegt dicht an der serbisch-bosnischen Grenze bei Mokra Gora.»

A Stol hegy nem fekszik ettől messze és amint a katonai térképekből látható és PANČIĆ leveleiből is kiténik,

Das von mir untersuchte Exemplar des Erdélyi Nemzeti Muzeum zu Kolozsvár hielt ich vom ersten Augenblicke an für einen Bastard von *C. alpina* L. und *C. Fritschii* HAY. (glatte Blätter!); da ich aber auf meiner Militärkarte von Serbien nur einen Stolberg verzeichnet fand (den im Nordosten), in diesem Gebiete aber nur *C. spinulosa* ROCH. vorkommt, diese Art aber in Südwest-Ungarn häufig in *Fritschii* übergeht, vermerkte ich nur *C. spinulosa* als den einen der beiden Eltern.

Dass *C. melanocephala* PANČ. ein Mittelding ist zwischen *C. alpina* u. *C. spinulosa* gibt auch Dr. HALÁCSY in Wien zu.

Er schreibt diesbezüglich an Herrn Dr. DEGEN:

Was *C. alpina* anbelangt, gibt KOŠANIN im oben citierten Briefe nähere Auskunft:

Von diesem liegt der Berg Stol nicht weit. Auch ist es aus den Spezialkarten, wie auch aus den ausführlichen Briefen PAN-

terjedelmes, nehezen járható hegység, mely kellőképen átkutatva nincsen.

A *C. melanocephala* fészek-pikkelyei szélesek, tömpák, a szélük felé szinte áttetszőn porogósak, az erek ki nem emelkednek, hanem teljesen be vannak ágyazva a porogós lemezbe: ez a jelleg kizárólag *Centaurium* subgenus saját-sága és én a magam részéről kevésbé merészen tartom a minden kétséget kizáró módon *C. alpina* és *C. spinulosa* (Fritschii) között a középhelyet elfoglaló *C. melanocephalát* egyúttal fajvegyüléknek minősíteni, mint a subgenus *Centaurium* és a subgenus *Cyanus* sect. *Acrocentron* közé egy új a kétőt áthidaló fajt iktatni.

PANČIĆ sötét, fekete-biborszínű virágokról ír ugyan, de virágját ő se látta és leszáradt pártái meg is téveszthették. A kolozsvári példán találtam még 1–2, igaz teljesen leszáradt pártát, de azt hiszem nem tévedek, ha szennyes-sárgás lilának minősítem. Virágszíne mindenesetre ismeretlen és rendkívül érdemes is hálás munka volna, ha valaki pld. a szerb botanikusok közül magára vállalná és felkeresné virágjában és felkutatná a Stol hegység Centaureáit.

Én-e ersichtlich, dass der Berg Stol eigentlich ein schwer zugängliches Gebirge ist, welches in botanischer Hinsicht noch zu wenig bekannt ist, um das Vorkommen der *C. alpina* leugnen zu können.

Die Hüllschuppen von *C. melanocephala* sind sehr breit, abgerundet, stumpf, gegen den Rand hin beinahe durchsichtig, knorpelig, die Nerven springen nicht vor und sind in die knorpelige Fläche eingebettet: eine Eigenschaft die nur bei der Untergattung *Centaurium* vorkommt: und ich halte es für weniger gewagt, diese eigentümliche zwischen *C. alpina* und *spinulosa* (resp. *Fritschii*) ganz entschieden eine Mittelstelle einnehmende Pflanze als einen auch dem Standorte nach wahrscheinlichen Bastard, als eine das Subgenus *Centaurium* mit dem subg. *Cyanus* sect. *Acrocentron* verbindende neue Art anzusprechen.

PANČIĆ berichtet wohl von einer schwarzroten Farbe, hat aber *C. melanocephala* selbst nur verblüht aufgefunden und das gelblich-schmutzig-violette einer *alpina* + *spinulosa* kann ihn in vertrocknetem Zustande irregeleitet haben. Auf den Köpfen des Kolozsvärer Exemplares fand ich 1–2 wohl ganz vergilbte Blüten, glaube aber nicht zu irren, wenn ich diese für schmutzig violett gefärbt halte. Die Blütenfarbe von *C. melanocephala* ist jedenfalls nicht ganz sicher festgestellt und es wäre eine dankbare Aufgabe, wenn die in erster Linie hierzu berufenen ser-

bischen Botaniker die Pflanze in ihrer Blüte aufsuchen und auch die übrigen *Centaureen* des Stolgebirges erforschen würden.

2. *Centaurea Czetzii**) Wagn. et Budai.

(*C. rheuana* Bor. × *C. pseudospinulosa* Bor.).

Evelő. Átlag 60 cm. magas. Szára szegletes, barázdált, + érdes és többnyire közepétől ágas. Tőlevele virításkor le-száradt, 1 2-szer szárnyasan szeldelt; szárlevelei egyszer szárnyasan szeldeltek, aránylag kevés és fölfelé fogyó tag-párokkal: a végső karéj mindig nagyobb; a szeletek szélessége átlag 3 mm.: valamennyi zöld, visszajuk és széllük rendszeren igen érdes, a fiatal hajtásai pedig + pókhálósan molyhosak. Fészke átlag 14 mm. h. és 12 mm. v. Pikkelyei zöldek, láthatók, esikoszak: a külsők és középsők függeléke fekete, kihelyezett háromszögű, rövidebb-hosszabb tövishen végződő, a széle szabályosan rojtozott, a rojtok hossza kb. 2 mm., számuk a középső pikkelyeken mindegyik oldalon 5-6. A belső pikkelyek függeléke mélyen és szabályosan rojtozott hártya. A rojtok a csücsük felé haloványodók, barnák. Virágai lilás rozszaszínűek, a szélsők sugárzók. A bóbítája kb. akkora mint a kaszat és szenyes fehér.

Miskolc mellett az Istenhegyen gyűjtötte BUDAI J. 1910. július 16-án.

A hozzá hasonló *Cent. Her-*

Perennis. Caulis ca. 60 cm. altus, angulatus, striatus, asper et plerumque a medio ramosus. Folia basalia florendi tempore jam emarcida, 1-2 pinnatisecta, caulina pinnatisecta segmentis proportionaliter paucis et versus apicem sensim decrescentibus, terminali semper maiore. Folia caulina viridia, subtus et margine saepius asperima; latitudo segmentorum c. 3 mm. folia innovationum autem + arachnoideo-tomentosa. Capitula ca. 14 mm. l. et 12 mm. diam. Squamae virides, sese tegentes, nervoso-striatae: appendices exteriorum et mediarum nigrae, triangulares spinula brevioris vel longioris terminatae margine pectinato-fimbriatae: fimbriae ca. 2 mm. long. in mediis squamis utrinque 5-6. In interioribus squamis appendix profunde et regulariter fimbriato scariosa. Fimbriae ad apicem dilutiores, fuscae. Corollae roseae, marginales radiantes. Pappus achenio aequilongus et plerumque sordidus.

Legit J. BUDAI in monte Istenhegy prope Miskolc Hungariae 16. Jul. 1910.

Die ähnliche *Cent. Herbichii*

*) CZETZ ANTAL, botanikus †.

bichii JANKA kétségtelenül a *C. micranthos* GMEL. és *C. spinulosa* ROCH. fajvegyülete.

Ennek a fészke általában kisebb, a pikkelyek lefutó fekete szegélye igen keskeny, a rojtok rövidebbek, szinte elenyészők és a belső pikkelyek hártvás függeléke is jóval kisebb. (V. ö. WAGNER: A Magyarországi Centaureák ismeretése. M. T. Ak. Math. és Természett. Közl. 1910. 5. sz., 76. old. és I. t., 2. k.).

JANKA entspricht ohne Zweifel der Combination: *C. micranthos* GMEL. \times *C. spinulosa* ROCH.

Bei letzterer sind die Blütenköpfe kleiner, der schwarze Saum der Schuppen ist bedeutend schmaler — bis kaum sichtbar, die Fransen sind kürzer, beinahe verschwindend und die häutigen Anhängsel der inneren Schuppen sind auch bedeutend kleiner.

(Vergl. WAGNER: Centaureae Hungariae. M. T. Ak. Math. Természett. Közl. 1910. 5. Heft, 76. Seite und I. T.).

3. *Centaurea Pančićii* Wagn.

(*C. calvescens* PANČ. \times *C. alba* h. subsp. concolor DC.).

Termete bokros. — 50 cm. m., levelei 1—2-szer szárnyasan osztottak, még a legfelsőkön is mutatkozik helylyel közzel egy-egy karéj vagy nagyobb fog; a szeletek átlag 1 mm. szélesek. Az egész növény + szürke. Fészke átlag 14 mm. h. és 10 mm. v., tojásalakú: pikkelyei a kiálló erek-től csikosak; külső pikkelyfüggelékei háromszögűek, hosszú ezüstös rojtokkal szabályosan pillásak: beljebb mindjobban összeforradnak az alsó szálak áttetsző, ezüstös hártvává; míg az utolsó előtti pikkelyfüggelékben már alig van rojt. Bóbitája — $\frac{1}{2}$ mm. h.

Stančić mellett (Szerbiában) gyűjtötte szikár dombokon PANČIĆ 1861-ben. (Erd. Nemz. Muz. Kolozsvár.)

A «Bánság» déli részében

Caules dumosi ca. 50 cm alti. Folia pinnati-vel bipinnatisecta superiora tamen simpliciora sed etiam suprema hinc inde lobo vel dente quodam majore aucta, segmenta circiter 1 mm. lata. Tota planta + cana. Capitula ovata, ca. 14 mm. l. et 10 mm. diam. Squamae propter nervos prominentes striatae. Appendices exteriorum squamarum triangulares pectinato-fimbriatae; fimbriae infimae tamen in appendicibus interioribus sensim in marginem scariosum album integrum confluunt in serie quarta squamarum appendices jam vix fimbriatae inveniuntur. Pappus $\frac{1}{2}$ mm. longus vel brevior.

Prope Stančić (Serbia) legit PANČIĆ a. 1861. (Herb. Musei Nation. Transsylv. Kolozsvarini.)

Die im Süden des Banates

és Szerbiában termő, kiváltképen a Versec—Fehértemplom környékére jellemző lóbita nélküli «*C. rhenana*» alakot BERNÁTSKY említi. (A verseci hegység növényzetének ált. jellemzése. Természett. Közl. Pótf. 1901., 128. old.) először *C. Reichenbachioides* SCHUR néven. GUGLER a Magy. Nemz. Muz. *Centaureá*-it ismertető legújabb művében szintén annak veszi és törli PANĚC *calvescens*-ét a *Centaurea* fajok sorából.

Magam rendkívül sok tövet vizsgáltam és hasonlítottam össze a *C. Reichenbachioides* SCHUR tipikus példáival és meggyőződtem arról, hogy a két növény éppen annyira különbözik egymástól, mint akár melyik a «*C. rhenana*» alakkörébe tartozó más két faj, pld. a *C. rhenana* BOR. és *C. micranthos* GMEL.

Míg a *C. Reichenbachioides* SCHUR termetében, levélzetében szóval a fészektől eltekintve minden részében tipikus *C. rhenana* BOR., addig a *C. calvescens* PANĚC., a termetét nem tekintve, feltűnően közeledik a *C. triniaefolia* HEUFF.-hez. (V. ö. A magyarorsz. *Centaureák* ismertetése című fent id. munk. 103. old. és II. t.)

A *C. calvescens*-nek idézett helyen bővebben ismertetett sajátosságai oly szépen keveredtek a kolozsvári egyetem PANĚC-től származó példáján a *C. alba* h. subsp. *concolor* DC. jel-

und in Serbien gedeihende, vorzüglich für die Umgebung von Versec und Fehértemplom charakteristische pappuslose *Centaurea* aus der Verwandtschaft von *rhenana* BOR. hat zuerst BERNÁTSKY als *C. reichenbachioides* SCHUR angeführt. (A Verseci hegység növényzetének ált. jellemzése. Természett. Közl. Pótf. 1901. p. 128.) Auch GUGLER hält diese Pflanze in seinem letzten Werke mit *C. reichenbachioides* für identisch und setzt zu ihr als Synonym den Namen *calvescens* PANĚC

Da ich Gelegenheit hatte unzählige Exemplare dieser Pflanze sowohl im Freien, wie auch in Kultur zu beobachten und selbe mit typischen Exemplaren vom Originalstandorte der *C. reichenbachioides* SCHUR zu vergleichen konnte ich mich davon überzeugen, dass diese von einander in selbem Masse verschieden sind, wie eine ganz beliebige und allgemein anerkannte Art z. B. *C. micranthos* GMEL. von *C. rhenana* BOR.

Während *C. reichenbachioides* in ihrem Habitus, in ihrem Blattzuschnitt, kurz in allen Teilen die Blütenköpfchen ausgenommen, mit der typischen *C. rhenana* völlig übereinstimmt, nähert sich *C. calvescens*, ihre Früchte ausgenommen, auffallend der *C. triniaefolia* HEUFF. (Vergl. übrigens: WAGNER l. c. p. 103. II. T.)

Die für *C. calvescens* PANĚC. charakteristischen Merkmale haben sich mit den Eigenschaften der *C. alba* L. subsp. *concolor* DC. in allen Teilen des Herbarexemplares (gesam-

lemvonásaival. bogy aki a két főfajt ismeri, első pillanatra találja meg az új hybriden a két főfaj egyéni sajátosságait.

A fészkek némi halmazozottsága is megvan a fajvegyüλέken. Ez pedig a tipikus *calvescens* kiválóan érdekes tulajdonsága, mely hajlamánál fogva Kísszeret határában igen gyakran megseprősödik és a fészkek száma kétezerre is felszaporo-dik (f. *millanthodia* WAGN.).

melt von PANČÍČ, im Besitze der Universität Kolozsvár) so auffallend gemischt, dass derjenige, der beide Stammarten kennt, im Bastard sofort die speciellen Eigenschaften beider Arten herausfindet. Auch die Anhäufung der Köpfchen ist vorhanden. Dies ist aber für *C. calvescens* PANČ. ein besonders auszeichnendes Merkmal; PANČ. führt dies schon an, und auch bei uns hat *C. calvescens*, besonders bei Kísszeret, die Neigung einen besenförmigen Habitus anzunehmen. Dabei vermehrt sich die Zahl der Köpfchen bis zu 2000 (f. *millanthodia* WAGN.).

4. *Centaurea Sándorii* Wagn.

(*C. rhenana* BOR. × *C. alba* L. *subsp. deusta* TEX.).

Az egész növény ± szürkén molyhos, átlag 60 cm. m. Szára szegletes, barázdált, közepétől fürtösen ágas. Levele szárnyasan hasadt, kevés szeletpárral, a végső karély többnyire jóval nagyobb. Fészke átlag 13 mm. h. és 10 mm. v.: pikkelyei csíkosak, a függelékektől csaknem fedettek. A függelékek nagyok; a belsőknön uralkodók az áttetsző-, közepén fekete folttal ékesített, ezüstös hártvány és legfeljebb a csúcsukon van néhány rojtnuk; a külsők inkább fésűsen rojtozottak és csak az alsó szálak forrtak össze kisebb vagy nagyobb áttetsző hártványá. Virágai halovány rózsaszínűek, a szélsők a belsőknél alig nagyobbak. Kaszatja 3 mm. h., bőbitája kb. ennek a fele.

Láttam 3 drbot. Kettő van a Baumgarten herbariumban

Tota planta + cano-tomentosa, circiter 60 cm. alta. Caulis angulatus, striatus, a medio paniculato-ramosus. Folia pin-natisecta segmentis paucis, terminali maiore. Capitula cca. 13 mm. l. et 10 mm. diam.: squamae sulcato-nervoso-striatae, appendicibus paulisper ob-tectae. Appendices magnae, in interioribus scariosae argenteae, pellucidae, medio macula nigra ornatae, apice paulisper fimbriatae; exteriores pectinato-fimbriatae, fimbriis infinis + in marginem pellucidum scariosum integrum confluentibus.

Corollae pallide roseae, marginales interioribus vix majores. Achenia 3 mm. longa; pappus circiter 1½ mm. longus.

Vidi tria exemplaria. Duo in herbario BAUMGARTENII (Kö-

(Erd. Nemz. Muz. Kolozsvár). egy a Budapesti Tud. Egyet. gyűjteményében. Utóbbi SÁNDOR kultiválta és *paniculata jacea*-nak minősítvén azt, Sadlerianá-nak nevezte. Mint hogy a két faj a természetben is együtt nő pld. Szerbiában, bizonyos, hogy vadon is megtalálható.

lozsvárin sine indie. loci); unum in herbario Universitatis Budapestinensis a cel. SÁNDOR cultum et s. n. *paniculata* × *Jacea* = *Sadleriana* SAND. herb. asservatum. Quia parentes saepe (e. c. in Serbia) uno eodemque loco proveniunt, certo certius etiam expl. spontanea occurrunt.

5. *Centaurea aliena* Wagn.

(*C. spinoso-ciliata* SEEN. × *C. alba* L. subsp. *concolor* DC.)

Szára 50 cm. m, szegletes, érdes és a közepétől fürtösen ágas: sokfészkű. Levellei zöldek, 1–2-szer szárnyasan osztottak; szeleteik keskenyek, aprók, visszajuk és szélük apró sertéktől érdes; felső lapjuk gödrösen pontozott. Fészke 12 mm. h. és 10 mm. v. Külső és középső pikkelyfüggelékei szűrő tövisben végződnek; az alsó rojtok áttetsző fehér hártyába forradók; beljebb a hártyák mindinkább növekednek, míg az utolsóelőtti pikkelysoron már a *C. alba* L. subsp. *concolor* DC.-eivel azonos hártyák fejlődtek. Virága rózsaszínű; a szélső virágok alig nagyobbak; kaszatja 3 mm., bóbítája 1 mm. h.

BAUMGARTEN kapta SADLER herbáriumából (Erd. Nem. Muz. Kolozsvár). Termőhelye ismeretlen. De a horvát Tengerparton bizonyosan fellelhető.

Caulis ca. 50 cm. altus, angulatus, scaber, a medio paniculato ramosus, ramis numerosis. Folia viridia pinnati- aut bipinnatisecta; segmenta angusta, parvula, subtus et margine setulis minimis aspera, superne rugoso-punctata. Capitula 12 mm. l. et 10 mm. diam. Appendices squamarum exteriorum et mediarum in spinulam patulam productae, fimbriae infimae in marginem pelucidum album scariosum confluentes, margine scariosa in seriebus interioribus squamarum gradatim majore; in serie quarta squamarum iam talia inveniuntur qualia in capitulis *C. albae* L. subsp. *concoloris* DC. Corollae roseae, marginales vix radiantis. Achenia 3 mm. longa, pappus 1 mm. longus.

Exemplar unicum vidi in herbario BAUMGARTENII (Kolozsvárin), qui id sine loco indicato verosimile e litore croatico a SADLERO accepit.

Az III. sz. tábla magyarázata. — Erklärung zur Tafel No. III.

1. *Centaurea melanocephala* PANČ. — 2. *C. Czetzii* WAGN. et BUDA. — 3. *C. Pančićii* WAGN. — 4. *C. Sándorii* WAGN. — 5. *C. aliena* WAGN.

del. J. WAGNER.

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Ungarische Botanische Blätter](#)

Jahr/Year: 1911

Band/Volume: [10](#)

Autor(en)/Author(s): Wagner Janos [Hans]

Artikel/Article: [Uj Centaureák. Neue Centaurea-Bastarde. 301-310](#)